Informationskällor för förutredningen

Miljöförvaltningen (Finlands miljöcentral/Syke och de regionala miljöcentralerna)
- Naturaområden (de regionala miljöcentralerna)
- Naturskyddsområden och områden som ingår i naturskyddsprogram (Syke, de regionala miljöcentralerna)
- FINIBA-registret (Syke)
- Resultat från den riksomfattande inventeringen av vårdbiotoper, regionala rapporter (de regionala miljöcentralerna)
- Publikationen Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (Nationellt värdefulla landskapsvårdsområden) (de regionala miljöcentralerna)
- Översiktsplaner för skyddszoner och landskapsvård (de regionala miljöcentralerna)
- Objekt som är nationellt viktiga för restaurering av våtmarker (Syke)
- Uppgifterna i uppföljningen av dagsfjärilar i jordbruksmiljön (Syke)
- Naturtyperna enligt naturvårdslagen (de regionala miljöcentralerna)
- Filen "Organismer" i miljöförvaltningens miljödatasystem Hertta (Syke, de regionala miljöcentralerna)
  Datasystemet innehåller uppgifter om hotade organismer och andra organismer som är föremål för uppföljning inom miljöförvaltningen samt var och när de observerats. Observationsställena beskrivs förutom med noggrann geografisk information även skriftligen, inbegripet hotfaktorerna och skydds- eller skötselåtgärderna på platsen.

Landskapskommunerna
- naturutredningar i anslutning till landskapsplanerna
- utredningar om landskaps- och kulturmiljön
- flygbilder

Kommuner och ekonomiska regioner
- natur- och landskapsutredningar, utredningar om kulturmiljön
- naturutredningar i anslutning till generalplaner
- kartarkiv, flygbilder

Jordbruksförvaltningen (Jord- och skogsbruksministeriet, TE- centralerna)
- Nuvarande specialstödsobjekt, förutsätter tillstånd av markägaren

Landsbygdscentralerna (Lantbruks- och hushållskvinnor)
- Planer för landskapsvård och naturvård

Geologiska forskningscentralen (GTK)
- Geomorfologiska kartor och berggrundskartor

Skogscentralerna och skogsvårdsföreningar
- Skogsplaner
- Regionala skogsprogram
- Särskilt viktiga livsmiljöer (enligt skogslagen)

Lantmäteriverkets kartarkiv
- Sockenkartor från 1920- och 1940-talet (både svartvita och färgkartor, 1:20000)

Riksarkivet
- Gamla sockenkartor i färg (1:20000), av vilka framgår lägenhetsgränserna enligt storskiftet, möjliggör jämförelse med nuläget.
- Den s.k. Sockenkartan härstammar från 1850-talet och täcker hela Finland ända upp till Rovaniemi. Kartindelningen motsvarar indelningen enligt nuvarande grundkartor.

– Även tillgång till storskifteskartorna för hela Finland (från den senare hälften av 1700-talet och den förra hälften av 1800-talet)

Topografkåren (Försvarsmaktens kartcentral)
– t.ex. Topo 1:20000, 1:100000, 1:50000
– På de topografiska kartorna syns höjdkurvor, namnbestånd, vattendrag och åkrar, fastighetsgränserna är inte utmärkta.
– Från Topografkåren fås också gamla ryska kartor fr.o.m. 1870-talet

Suomalaisen kirjallisuuden seura
– Kungliga kartor över Finland (1776-1805)

Krigsarkivet
– Senatens kartor

Museiverket
– Fornlämningar / enheten för vård av fornlämningar
– Gamla och historiska kartor
– Miljöer av nationellt kulturhistoriskt värde
– Fotografier

Landskapsmuseerna
– Kulturhistoriska objekt
– Kartor och fotografier

Lokala jaktvårdsdistrikt och jaktvårdsföreningar
– Viltfauna
– Viltvårdsplaner

Lokala naturskydds- och fågelföreningar
– De lokala naturföreningarnas utredningar, vårdprojekt och talkoläger
– BirdLife Finland lämnar uppgifter om kontaktpersonerna i de regionala fågelföreningarna

Lepidopterologiska Sällskapet i Finland
– Fjärilobservationer och uppgifter som hänför sig till livsmiljöer för fjärilar

Inventeringsanvisningar och naturtypshandledning

Vårdbiotoper
Pykälä, J., Alanen, A., Vainio, M. & Leivo, A. 1994: Perinnemaisemien inventointiohjeet. Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja nro 559. Vesi- ja ympäristöhallitus. Helsinki.

Naturtyper enligt naturvårdslagen
Pääkkönen, P. & Alanen, A. 2000: Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Referat: Handledning för inventering av naturvårdslagens naturtyper. Helsinki. Suomen ympäristökeskuksen moniste 188.

Natura 2000-naturtyper

Airaksinen, O. 1996: Suomen Natura 2000: Natura 2000-kohteilta koottavat tiedot. Suomen ympäristökeskuksen moniste 30.

Airaksinen, O & Karttunen, K. 2001: Natura 2000-luontotyyppiopas. Översättning: Natura 2000 handbok över de finska naturtyperna. 2. korjattu painos. Ympäristöopas 46. Suomen ympäristökeskus.

Utrotningshotade arter
Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, J (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Småvatten
Lammi, A. 1993: Pienvesien luonnonarvot ja niiden määrittäminen. Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja nro 497. Vesi- ja ympäristöhallitus, Keski-Suomen vesi- ja ympäristöpiiri.

Objektnummer Jordbrukarens namn

Fältblankett

Närmare anvisningar om de punkter som utmärkts med * ges i bilaga 3.

Inventerarens namn (och organisation) _____ Datum _____

Tid som använts för inventeringen < 0,5 h ☐ 0,5 - 1 h ☐ > 1 h ☐

Objektets livsmiljötyp (ringa in den av följande typer som bäst beskriver objektet)

- bergsängar
- torrängar
- friskängar
- hagmarker
- skogsbeten
- översvämmade ängar
- lövängar
- havsstrandängar
- strandängar vid sjöar
- strandängar vid åar och älvar
- hedar
- kantzoner mellan åker och skog
- åkerholmar
- stenholmar på åker
- träd- och buskgrupper på åkrar
- stengärdsgårdar och stenrösen
- dalsänkor med brinkar
- diken med dikesrenar
- bäckar och deras kanter
- trädalléer med vägrenar
- åker- och ägovägar med vägrenar
- våtmarker som uppkommit i anslutning till breddade åar, älvar eller diken eller deras skärningspunkter
- översvämmade åkrar / vattensjuka delar av åkrar
- sedimenteringsbassänger och deras kanter
- åkerkällor med omgivning
- öppna blandvegetationer
- soliga blottade sandfläckar
- åkrar som är viktiga med tanke på fåglars flyttning eller häckning eller som matplatser för fåglar
- lador med omgivning
- annat, vad?_____

Ingår eller gränsar sig livsmiljön till något av följande områden?

Naturskyddsområde, vilket? _____

Område som ingår i ett naturskyddsprogram, vilket? _____

Naturaområde, vilket? _____

Värdefullt landskapsvårdsområde, vilket? _____

Annat, vilket? _____

*** Allmän beskrivning av objektet**

_____

_____

_____

*** Karaktärisering av växtligheten**

_____

_____

Trädarter (över 1,3 m) och buskar

_____

_____

Fältskikt

Vanligaste arter

_____

_____

_____

Sällsynta arter, hänsynskrävande arter

* Arter som indikerar frodighet

Förekomst av blommande nektarväxter
- Ingen alls
- Föga (andelen nektarväxter 0-25 % av vegetationstäcket)
- Rimlig (25-50 % av vegetationstäcket)
- Dryg (>50 % av vegetationstäcket)

Fåglar
Hänsynskrävande och sällsynta arter

Fjärilar
Hänsynskrävande och sällsynta arter

Däggdjur
Hänsynskrävande och sällsynta arter

Vilt

Konstruktioner och andra fornlämningar

*** Nuvarande markanvändning**

Tidigare markanvändning (kort beskrivning och informationskälla)

Målen för skötseln

*** Rekommenderade skötselåtgärder**

Lämpligt specialstödsavtal eller annan finansieringsform för skötseln av objektet

Anvisningar för ifyllande av fältblanketten

*** Allmän beskrivning av objektet**

En beskrivning av objektets helhet eller detaljer samt variationen av olika livsmiljötyper och deras läge inom objektet. Dessutom redogörs för hur udana miljöer objektet gränsar till.

I den allmänna beskrivningen ges även en uppskattning av objektets areal, form och bredd (viktig uppgift i fråga om bl.a. väg-, åker- och dikesrenar) samt beskrivs objektets ytformer och fuktförhållanden samt omständigheter som hänför sig till faktorerna ljus / vindskydd / vind. Uppgifter om mot vilket väderstreck objektet öppnar sig kan också lämnas.

*** Karaktärisering av växtligheten**

Vid karaktärisering av växtligheten skall uppmärksamhet fästas vid strukturen av och särdragen för växtligheten samt vilken typ av växtlighet som är dominerande. Nedan följer en lista på olika vegetationstyper som kan komma på fråga:

Torräng
Frisk gräsäng
Frisk lågörtäng
Fuktig gräsäng
Fuktig högörtäng

Blandvegetation som domineras av gräs-, ört- och ogräsväxter (eller annan vegetation som inte etablerat sig)
Vattenvegetation
Strandvegetation
Vass

Torr moskog
Frisk moskog
Översvämmad skog
Översvämmade busksnår
Lundartad moskog
Lund
Buskmarker

*** Arter som indikerar frodighet**

Kirskål
Ängskavle
Hundloka
Vägtistel
Hundäxing
Natagräs
Tuvtåtel

Kvickrot
Mjölke
Ängssvingel
Älggräs
Ängsgröe
Trampört
Revsmörblomma

Hallon
Gårdsskräppa
Maskros
Vitklöver
Brännässla

*** Nuvarande markanvändning**

Den nuvarande markanvändningen kan beskrivas bl.a. på följande sätt:

Bete
Slåtter
Röjning av slyskog
Röjning av träd eller busksnår
Gallring
Bearbetning av marken

Plantering av plantbestånd
Avlägsnande av vass eller annan strandvegetation
Dikning
Uppdämning
Höjning av vattenytan

Dränering
Odling
Träda
Byggande
Rivning av gamla byggnader och konstruktioner

*** Rekommenderade skötselåtgärder**

Beskrivning av de främsta skötselåtgärderna för bevarande och främjande av naturens mångfald på objektet. Sådana är t.ex.:

1. röjning
2. röjning + slåtter
3. röjning + betesgång
4. betesgång
5. slåtter
6. avbränning
7. avbränning + slåtter / betesgång
8. åtgärder för iståndsättning av vattendrag
9. inga åtgärder

Kantzonen mellan åker och skog

Kantzonen mellan åker och skog bildar ett viktigt element i det finska jordbrukslandskapet. Trots att kantzonerna är allmänt förekommande, är de mycket olika med tanke på sin struktur och sitt artbestånd. Deras yttre påverkas mest av de rådande växtförhållandena samt de skogsåtgärder som vidtagits inom objektet.

Förutsättningarna för främjande av mångfalden i en kantzon skall kunna upptäckas redan i objektets nuvarande tillstånd. Med detta avses öppenheten i objektet (eller tecken på tidigare öppenhet) samt sådana trädbestånd och buskage som omfattar många arter av olika ålder som växer i olika skikt.

En kantzon som är öppen eller har gläntor är bra med tanke på en mångsidig undervegetation och är till nytta för insektsfaunan. Variationen mellan trädbevuxna ställen och gläntor ökar antalet miljöer för mikroorganismer och av dem beroende arter av organismer. Öppenheten är ofta en följd av tidigare betesgång. Öppenheten tar sig uttryck i bl.a. enar som gömmer sig i skuggan av trädbeståndet samt ängsarter som växer ställvis bland skogsvegetationen.

Även en sluten kant kan vara av mångfaldsvärde om dess växtlighet omfattar många olika träd- och buskarter och kantstrukturen växer i skikt. Arter som ökar mångfalden är asp och gråal samt hägg och ädla lövträd. Bärbuskarna i sin tur är mat för många fågelarter och villebråd. Vid sidan om de ekologiska och strukturella grunder som anges ovan skall vid valet av objekt även läget av kantzonen beaktas. En kantzon som öppnar sig mot norr är svalare och skuggigare än kanter mot andra väderstreck. Därför utgör den en mindre gynnsam livsmiljö för bl.a. ängarnas växt- och insektsarter.

Vid val av objekt skall även beaktas kantzonens betydelse för landskapet. Kantskogar invid vidsträckta sammanhängande åkerfält, älv- och ådalar samt kuperade åkrar avviker från landskapet och skötsel av dem rekommenderas varmt. De åtgärder som vidtas för vård av landskapet skall alltid inbegripa mål som främjar naturens mångfald.

Vid valet av kantzoner skall följande faktorer beaktas:

- Öppenhet
- Träd- och buskskikt
- Förekomst av träd av olika ålder
- Gamla träd och rötträd
- Miljöerna för mikroorganismer
- Hur skyddad kantzonen är
- Antalet mångåriga blommande örter
- Kantzonens landskapsmässiga betydelse

Ett viktigt mål för översiktsplaneringen av naturens mångfald är att särskilt klarlägga sådana objekt vilkas mångfaldsvärde kan bibehållas eller utvecklas med hjälp av miljöspecialstödet. Objekt som inte har någon nämnvärd behållning av skötselåtgärder som vidtas under en specialstödsavtalsperiod utesluts. Sådana är t.ex. täta odlade grandungar, eftersom fem år inte ens med bästa vilja räcker till för åstadkomma speciellt mångsidiga kantzoner. Redan jordmånen i sig har försurats av barrförnan och är näringsfattig. Likväl kan det konstateras att om jordbrukaren på lång sikt önskar utveckla sådana kantzoner som beskrivs ovan på så sätt att de blir mångsidigare och för detta ansöker om specialstöd, skall situationen värderas på nytt i samband med den planering som gäller lägenheten i fråga.

Vid främjandet av mångfalden i kantskogar är det viktigt att detta beaktas redan i den egentliga skogsbehandlingen. Detta förutsätter att bl.a. Skogscentralen Tapios nuvarande (2001) rekommendationer om god skogsvård utvecklas och att rekommendationerna sätts i kraft i en betydligt vidare utsträckning än för närvarande.

Väg-, åker- och dikesrenar

I jordbruksmiljön förekommer åker- och dikesrenar längs vattenfåror som avgränsar eller korsar åkerområden samt väg- eller åkerrenar längs åkerkanter som gränsar till väg eller skog. Längs trädalléer samt åker- och ägovägar finns också vägrenar.

Utgångspunkten är att åkerrenar som gränsar till åkerskiften sköts på det sätt som förutsätts i basåtgärderna. **I översiktsplaneringen av naturens mångfald betraktas väg-, åker- och dikesrenarna såsom större helheter (åkervägar, å/älvfåror osv.), varvid växtligheten på dem påverkar valet av objekt.**

Enligt undersökningar (Mytvas II) **har väg-, åker- eller dikesrenar tre viktiga egenskaper med tanke på förekomsten av dagfjärilar. Omständigheter som är av betydelse är huruvida det finns rikligt med blommande nektarväxter, huruvida området är blåsigt samt hur bred väg-, åker- eller dikesrenen är**. Att det finns rikligt med nektarväxter och att väg-, åker- eller dikesrenen är bred ökar antalet fjärilsarter, medan blåsiga förhållanden minskar det. I fråga om ökande av mångfalden åstadkommer man den största nyttan om en väg-, åker- eller dikesren breddas med 1-5 meter.

I översiktsplaneringen av naturens mångfald skall uppmärksamhet ägnas sådana väg-, åker- och dikesrenar som är soliga och så breda som möjligt och vilka domineras av nektarväxter. Täta och höga vegetationer som domineras av en eller två arter är inte av intresse för den biologiska mångfalden. Vidare skall sådana väg-, åker- och dikesrenar med växtlighet som i huvudsak består av **ängsflora** alltid beaktas. Arter som förekommer på ängsartade väg-, åker- eller dikesrenar är bl.a. *ängsklocka, skogsklöver, kråkvicker och midsommarblomster.* Typiska växter på torrare ängsartade väg-, åker- och dikesrenar är bl.a. *backnejlika, bockrot och tjärblomster.*

Typiska nektarväxter i juni	**Typiska nektarväxter i juli**
Hundloka	Rölleka
Revsmörblomma	Åkertistel
Sologa	Baldersbrå
Kråkvicker	Rödklöver
Rölleka	Mjölke
Gulvial	Skogsklöver
Midsommarblomster	Älggräs
Skogsklöver	Nysört
Baldersbrå	Alsikeklöver
Vitklöver	Kråkvicker
Rödklöver	Rödklint
Teveronika	Höstfibbla
Ängsklocka	Vitklöver
Alsikeklöver	Hampdån
Smörblommor	Prästkrage
Kirskål	Flockfibbla
Vitmåra	Strätta
Vickrar	Renfana
Vialer	Fyrkantig johannesört
Stormåra	

Övriga miljöer som är viktiga med tanke på naturens mångfald

Öppen blandvegetation

Med öppna gläntor med blandvegetation avses sådana livsmiljöer som inte använts eller vårdats och som ockuperats av gräs, örter och ogräsväxter samt inom vilka det även finns luckor som saknar växttäcke. Sådana objekt finns inom små områden med ogynnsam jordmån, platser för rivna lador, stenrösen, vägrenar, kanterna på sedimenteringsbassänger eller bakgårdar till ekonomibyggnader samt t.ex. under stora elledningar och elledningsstolpar.

Typiska växtarter i gläntor med blandvegetation är bl.a. *rölleka, renfana, gråbo, bergssyra, krusskräppa, svinmålla, ståndsar och kråkvicker.* Växtligheten på objekt som är gynnsamma med tanke på insekter är knapp och gles och markytan på dem ställvis klart synlig. Att det finns luckor i markvegetationen är oftast en följd av fortgående eller tillfällig nötning som människan framkallat med sin verksamhet. Jordmånen skall vara av sand eller grus, men även varma dikesrenar till diken med lerbotten är gynnsamma. Objekt av denna typ förekommer aldrig i frodig mulljord. Yttemperaturen i luckorna är högre än i den omgivande miljön, vilket bidrar till att många insektsarter överlever kalla och regniga somrar.

Soliga blottade sandfläckar

De öppna eller halvöppna objekt som hör till denna kategori finns på sluttningar med sandbotten som öppnar sig mot soliga väderstreck. Växtligheten är förhållandevis knapp och markytan på många ställen synlig. Till objektens flora hör bl.a. *åkervädd, smultron, backglim, tjärblomster, backtimjam, gråbinka, kattfot, bockrot, ängsnejlika, prästkrage, gulmåra, färgkulla, kärleksört, fältvedel samt getväppling.*

Varma sandmoar och sandmarker är viktiga särskilt med tanke på många fjärilsarter. I synnerhet i södra Finland finns ett antal fjärilsarter som förekommer nästan enbart på åsar och sandmoar. Många av arterna på sandmoarna har blivit sällsyntare och flera är hotade på grund av de effektiverade skogsbruksåtgärderna. På många platser har dessa arter funnit lämpliga livsmiljöer i grustag med soliga sluttningar mot söder, vilka påminner om öppna åssluttningar.

Försöksområdena för översiktsplaneringen; Halikko å samt sjön Vanjärvi och Vanjokidalen

Översiktsplaneringen i Halikko ådal

Beskrivning av planeringsområdet

Som pilotområde för översiktsplaneringen av naturens mångfald valdes regionen kring Halikko å. Planeringsområdet (1940 ha), som ligger i det nationellt värdefulla landskapsvårdsområdet Uskala-Halikko å var från tidigare mycket känt för sina naturvärden och även i stor utsträckning inventerat, men uppgifter om eventuella objekt som är viktiga för naturens mångfald fanns inte att tillgå. Landskapsvårdsområdet avgränsades och koncentrerades till dalen kring Halikko å, eftersom det under en och samma fältperiod hade varit omöjligt att kartlägga ett större område eller så hade resultaten blivit mycket ungefärliga.

Planeringsområdet, som sträcker sig från Helsingforsvägen norr om Vaskio kyrkby och österut längs ån Kuusjoki, består av ett odlingslandskap som är representativt för sydvästra Finland. Det kännetecknas av öppna åkerfält, små åkerholmar med lador, välmående gårdsbruksenheter och Halikko å, som rinner djupt nere i ådalen. Lermarkerna i området har noggrant röjts till åkrar och ställvis återstår endast några meter bred strandvall mellan åkern och ån. Betet på åsluttningarna upphörde till största delen på 1950- och 1960-talet. På ett litet område fortsätter betesgången fortfarande eller så har skötseln inletts på nytt främst med hjälp av miljöspecialstödet för jordbruket.

Resultatet av inventeringen

Inom planeringsområdet hittades 69 mångfaldsobjekt med en sammanlagd areal om 185,8 ha. Mindre än hälften av objekten är anspråkslösa med tanke på sitt mångfaldsvärde, men kan med en ändamålsenlig skötsel utvecklas till mer betydelsefulla objekt.

I samband med en tidigare utförd riksomfattande inventering av vårdbiotoper, dvs. naturliga slåtter- och betesmarker, fann man 20 vårdbiotoper i Halikko kommun. Översiktsplaneringen av naturens mångfald gav möjligheter till ett mer ingående fältarbete och under sommarens lopp fann man betydligt fler objekt. I praktiken har området längs hela Halikko å i tiden utgjorts av enhetlig vårdbiotop som senare använts för bete. För närvarande bryts det tidigare enhetliga området av beskogning eller av att det i hög grad vuxit igen. Vårdbiotoperna är vidsträckta, vilket underlättar t.ex. ordnandet av betesgången.

De andra slag av mångfaldsobjekt, såsom åkerholmar och träd- och buskgrupper, som observerades i samband med inventeringen var mindre. Likväl är skötseln av dem viktig, liksom även av t.ex. kantzoner, gamla åkervägar, stenrösen, små våtmarker eller vattenfåror och deras kanter. Små mångfaldsobjekt vid sidan av vidsträckta åkerfält bildar en skydds-, mat- och förökningsplats för många organismer och möjliggör att de kan flytta till nya livsmiljöer.

Jordbrukarnas ståndpunkt

Markägarna informerades om översiktsplaneringen av naturens mångfald per brev samt genom nyheter på våren (tidningsartikel), på försommaren (TV) och på hösten (kommunmöte). Tämligen många jordbrukare kontaktade projektet för mera information. Dessutom fick markägare information om saken i samband med fältbesök. I princip fick saken ett positivt bemötande överallt. Eftersom endast en liten andel av jordbrukarna i området längs Halikko å har djur som

lämpar sig för bete, upplevde man dock att ordnandet av skötseln är arbetsdryg. I synnerhet den röjning som behövs med tanke på slåtter har väckt dubier beträffande ändamålsenligheten. I samband med planeringsarbetet skickade man ut en förfrågan om jordbrukarnas villighet att mot betalning ge ut områden till t.ex. entreprenörer. Det fanns intresse för dylika arrangemang.

Centrala problem

Bakgrundsarbetet lyckas bra vid sådana regionala miljöcentraler som har tillgång till det material och kunnande som behövs med tanke på programmen för geografisk information. Ett noggrant utfört bakgrundsarbete underlättar fältarbetet betydligt. Det svåraste i fråga om fältarbetet är att utföra en "skalning" av objektets värde i förhållande till de vårdbiotoper som inventerats tidigare och annan äldre naturinformation. En fråga som aktualiseras är: varför har området inte innefattats förut? Det slutgiltiga beslutet om vilka objekt som innefattas fattas först under sensommaren, då en genomgång av alla områden har slutförts.

Att den landskapsmässiga synvinkeln tas med i planeringen tillför bedömningen av värdena en anmärkningsvärd extra faktor. I Halikko ådal ägnades landskapet inte så mycket uppmärksamhet, medan man i stället koncentrerade sig på objekt som kräver rimliga iståndsättnings- och skötselåtgärder. Inom det nuvarande jordbruket kan alla områden inte skötas i överensstämmelse med gammal markanvändningstradition. Med tanke på den nuvarande mångfalden är detta inte ens alltid motiverat, eftersom det i stället, i och med naturens processer, redan kan ha uppstått andra naturvärden än vårdbiotoper.

Översiktsplaneringen i Vanjokidalen

Beskrivning av planeringsområdet

Området vid sjön Vanjärvi och Jokikunta i Vichtis, som är ett landskapsmässigt värdefullt kulturlandskap och en nationellt värdefull kulturmiljö, utsågs till pilotområde för Nyland.

Området är känt särskilt för sin värdefulla fågelsjö, Vanjärvi, som numera hör till Naturaområdet. Även den nationellt värdefulla vårdbiotopen, de naturliga slåtter- och betesmarkerna, som är föremål för skötselåtgärder, förtjänar ett omnämnande. Andra eventuella mångfaldsobjekt var mindre kända.

Ännu för 6500 år sedan sträckte sig den långa och smala Litorinahavsviken till området. Den forntida stranden bildar en ställvis klart synlig strandbrink i terrängen. Det finns inte några säkra uppgifter om stenåldersboplatser, men däremot har föremålsfynd gjorts på höjdnivån 35-40 m ö h. Det enda lösfynd som pekar på ett järnåldersgravfält finns i Jokikunta. Bland fornminnena från senare tid kan nämnas befästningsanläggningarna från första världskriget.

Den norra och sydvästliga delen av planeringsområdet består av ett representativt kulturlandskap som längs ån Vanjoki sträcker sig från kommunens norra gräns till Jokikunta. Mitt i planeringsområdet finns Vanjärvi herrgård med sina parkområden. De inemot 80 kolonisationslägenheter som i tiden inrättats på herrgårdens marker bildar en sammanhängande helhet i landskapet. Ådalen i den södra delen av landskapsvårdsområdet består av ett glest bosättnings- och odlingslandskap med gamla byggnader.

De naturliga strandremsorna längs Vanjoki består av mycket smala ängar eller trädbeklädda områden. Bredare naturenliga områden finns utmed bifårorna och sjöns stränder. Jordbrukslandskapet domineras av gräsbeklädda områden som är en följd av att inom området finns lägenheter med hästar. Vid sidan om hästar är andelen betande kreatur mycket liten.

Utredningsområdet avgränsades så att det kan karteras under en fältperiod. En mycket viktig faktor var också att arbetet kunde ske i växelverkan med jordbrukarna. Alla markägare eller arrendatorer kontaktades under den tid man rörde sig i terrängen.

Resultaten av inventeringen

För området har tidigare uppgjorts en översiktsplan för skyddszoner och arealen för de skyddszoner som vårdas är ca 20 ha, av vilka de största är belägna nära sjön. På gamla kartor kan man se att andelen ängar inom området var litet redan på 1920-talet. Endast utmed sjöns stränder var ängarna fler. Inom området har inventerats värdefulla naturobjekt som avses i skogslagen. Sådana finns även i kantzonerna mellan åker och skog.

Inom planeringsområdet påträffades 70 objekt som är viktiga med tanke på naturens mångfald. Objekten består av mycket små kantzoner och åkerholmar. Endast den vårdbiotop som omfattas av skötseln samt strandängarna med videsnår vid sjön Vanjärvi är mer vidsträckta.

Eftersom objekten är små, betonas andelen åkerrenar och skyddsremsor samt vägrenar med ängsvegetation som stråk som förenar åkerområden. Dessa bildar en skydds-, mat- och förökningsplats för många organismer och möjliggör att de kan flytta till en annan “fläck”.

Samarbetet med markägarna

Projektet startades med en sammankomst i kommunens lokaler. Till sammankomsten hade kallats företrädare för byalag, som också var markägare, kommunens lantbruks- och miljösekreterare samt en företrädare för Nylands miljöcentral och Uudenmaan maaseutukeskus / Maa- ja kotitalousnaiset. I samråd med arbetsgruppen planerades det första invånarmötet. Företrädarna för byalaget delade ut ett meddelande i alla postlådor. Efter detta höll man ett informationsmöte om inledandet av arbetet i terrängen. Markägarna eller arrendatorerna fick per telefon information om fältbesöken och vid möte i terrängen stannade man upp och utbytte åsikter. Under fältperioden hölls ett informationsmöte och fyra invånarmöten, både såsom en etapputvärdering och med tanke på projektets resultat. Jordbrukarna var mycket intresserade och förhöll sig positiva till saken.

De centrala problemen

Om området fanns föga material som var bundet till den geografiska informationen, endast en inventerad vårdbiotop samt ett Naturaområde. Sålunda kunde man inhämta ny information om området och om markägarnas förhållningssätt.

I fråga om lummiga och lundartade objekt ingav ändamålsenligheten av vården betänkligheter, eftersom den endast utgörs av röjning utan betesgång. Den ringa andelen betande kreatur och även det föga samarbetet i anslutning till betesgången är uttryckligen de faktorer som upplevs som problematiska.

Den landskapsmässiga aspekten ägnades föga uppmärksamhet. Den kan inte helt förbigås eftersom kantzonerna och åkerholmarna bildar ramen till ett öppet odlingslandskap. Ibland kan även målsättningarna för naturens mångfald och landskapsvården vara motstridiga, t.ex. i fråga om rottorkade träd.